

Kävin lävitse Kirjapajan, kristillisen kustantajan, kirjapakettia tältä syksyltä. Siinä oli Leena Hietamiehen yksinhuoltajan päiväkirja "Onnen murut", perhekonsultti Irene Kristerin "Haavoittunut vanhemmuus", Leena Kortelaisen eron tuntoja pelkistävä "Kivun ytimessä", Jussi Kokkosen isänä olemisen ylistys "Luolamiehen muodonmuutos", Irja Kilpeläisen vanhuutta ja sairautta omassa arjessa kirjaava "Vielä tänään", Anja Laurilan "Työ meni – mitä jäi" ja joitain muita. Pääsääntöisesti siis naisten kirjoittamia kirjoja naiskokeuksesta naisille.

Kirjapajan naiset pyörivät omissa mehuissaan, marinoituvat ja raakakypsyvät. Ehkä näitä kirjoja luetaan jonkinlaisina arjen, parisuhteen, viidenkymmen kriisin ja muiden "ahistavien" ongelmien kallepäätaloina – omaa kokemusta ja elämää sivuavien vastoinkäymisten ja kasvun historiana, josta on selvitty elävinä ja entistä kypsempinä. Mutta ennen kaikkea naisina. Ilmeisesti mieskokemus ei kiinnosta tai sitten on ehkä ajateltu, ettei miehillä ongelmia olekaan. Paitsi niitä, jotka naiset näyttävät ja määrittelevät.

Näinhän ainakin julkisuudessa on käynyt. Naiset ovat hallinneet tätä "intimiteetin tyranniaa", jonka ulkopuolella miehen on ollut oltava. Sillä jos mies on avannut suunsa, hän on avannut sen väärässä paikassa tai väärästä asiasta tai ainakin tuntenut väärin. Intimiteetin tyranni vie kansallaiselta, ihmiseltä mahdollisuus-

den ja velvollisuuden olla vastuunalainen oikeussubjekti. Hän voi olla vain syyllinen tai uhri, johon voi suhtautua joko vihaten tai säälien.

Maailma on monimutkaistunut ja samalla nykyihmisellä on enemmän aikaa vatkata itseään erilaisissa ihmis- tai parisuhdeongelmissa. Tähän kysyntään valuttavat sanastoa psykokulttuuriset uusammattilaiset, jotka pyrkivät ostokykäisille markkinoille. Kun ahistaa tai roolit puristavat tai kulttuuri kutistaa, on aina joku tarjoamassa apuaan "aidomman itsen", "oikeamman minuuden" tms. löytämisessä.

Kirjapajan mainoslause kuuluukin: elämä on taitolaji – tule hakemaan valmennusta.

Ammattivalmentaja tässä suhteessa näyttää olevan ainakin Anja Laurila, joka on psykologi ja on ohjannut työttömien itsetunto- ja elämäntaitotaryhmiä. "Haluan olla tämän kirjan avulla auttamassa muita työttömiä näkemään tilanteensa myönteisemmin, antamaan sille uuden ja elämän laatua vähemmän tuhoavan tai jopa sitä parantavan merkityksen", toteaa työttömyyden itsekin kokenut kirjoittaja. Hän lähtee työttömän leimoista, jotka muokkaavat niin suhtautumista työttömiin kuin työttömien suhtautumista itseensä.

Kirja on parhaimmillaan jonkinlainen itsehoito-opas, joka rohkaisee aktiivisuuteen ja tavoitteellisuuteen. Kirjan "teoreettinen" kehys pohjautuu ns. kognitiiviseen terapiaan, jossa tiedon ja ajattelun avulla käsitellään mielikuvia,

minäkäsitystä ja erilaisten elämäntilanteiden merkitystä. Mikään poppakonsti se ei ole, vain apuneuvo. Kainalosauvat, mutta ei uudet jalat. Sen toteaa kirjoittajakin tukeutuessaan työssään omiin kokemuksiinsa.

Kirjassa toistuu usein ajatus, että "hän päätti" tehdä tai suhtautua asiaan niin tai näin. Laurila viittaaakin logoterapeutti Viktor Frankliin, jonka mukaan keskitysleireiltä selvisivät hengissä ne, jotka löysivät selviämislleen motivaation ja elämälleen tarkoituksen, jota leirielämän piinan kestäminen palvelee. Se esti vankeja vaipumasta masennukseen ja sen myötä antamaan periksi.

Masennuksessa katoaa tarkoituksellisuus elämästä ja tämän Laurila näkee työttömän suurimpana uhkakuvana. Mutta juuri mielenterveyttä ja työttömyyttä käsitellessään – niin psykologi kuin onkin tai ehkä juuri sen takia – hän on heikoimmillaan tai oikeammin yleistävimmillään. Normaali ahistus tai potutus tuntuu paisuvan mielenterveyden uhkaksi, ja vähemmän kriittisen lukijan silmissä vilisee enemmän tai vähemmän häiriintyneitä työttömiä ja heidän lähipiiriläisiään. Mutta piilotarkoituksena lieneekin juuri kirjoittajan kykyjen ja ammattitaidon osoittaminen. Kokonaiskuvaa työttömyydestä tai työttömistä kirja ei kuitenkaan tarjoa, siihen se on liian psykologisoiva ja psykologisoidessaan liian yleistävä.

Irene Kristeri kertoo, mitä on olla vanhempana silloin, kun ei

itse ole kokenut lapsuudessaan riittävän läsnä olevaa, turvallista vanhemmuutta – eli Tommy Hellstenin virtahepo on poikunut. Tämän myös kirjan takakansiteksti muistaa mainita todetessaan, että kirjoittaja ”tekee myös yhteistyötä Tommy Hellstenin kanssa”. Hellsten on kirjoittanut kirjaan myös sivun mittaisen esipuheen. Läheisriippuva virtahepo kantaa naiskokemusta (vanhemmuus puolittuu kirjassa äitiydeksi) olohuoneisiimme. Kieltämättä tärkeää puhetta vaikeasta asiasta ja sen tuottamasta syyllisyydestä, mutta Hellstenin menestyksellä ratsastaminen korostaa sen oma-voimaisuuden ohuutta.

Irja Kilpeläisen kirjan – jota hän ei ole itse voinut kirjoittaa, ainoastaan sanella – jälkeen jotenkin hävettää keski-ikäisen terveen ihmisen epäytytymys. Yli 80-vuotiaan sairaan ihmisen arki on sinuiksi tulemista korkean iän ja pikkuruutiinejakin vaikeuttavien sairauksien kanssa. Hän ei kuljeta mukana menneisyyttä eikä haikaile olevansa sama ihminen kuin vuosia sitten: ”Joko annamme vaikeuksien viedä koko elämämme mennessään tai koetamme pitää tallella kaiken sen, mikä siinä on jäljellä.” Se on valintaa – mutta ei ”positiivisen” ajattelun niksejä, vaan taistelua, jossa lähimmäiset auttavat. Sairaana tervettä iloa ja kiitollisuutta kadettiin. Hän ei opeta.

Mikään ei ole niin viisas kuin saksalainen: runous on samaa kuin Dichtung – tiivistäminen, epäoleellisen karsiminen. Ohjetta noudattavat Anneli Terho kirjatessaan muistiinpanoja viidenkymmenen murroksesta ja Leena Kortelainen tilittäessään erotuntojaan. He

ovat pohtineet ja hioneet päiväkirjamerkintänsä runoiksi. Niistä uupuu keittiörealismin puuduttavuus. Jokainen kahvikupin kilahdus, jääkaapin surina tai muu harmaus ei välttämättä ole olennaista, vaikka arki sitä olisikin ja vaikka arjesta kirjoittaisikin.

Kortelainen, sairaalateologi, ei juuri mitään uutta tarjoa eron tai jätetyksi jäämisen ongelmasta, mutta juuri tavallisuudessaan tai toistuvuudessaan nämä runot koskettavat. Satuttavat. On sekä helpottavaa että surullista, että työssä muiden ihmisten huolien kanssa painiskeleva ihminen on omassa surutyöprosessissaan yhtä avuton kuin muutkin. Tunne-elämä on sellaista elämää. Tieto ei lisää tuskaa eikä se välttämättä ohjasta tunteitakaan, mutta ainakin hetken se pitää repeämäisillään olevan ihmisen koossa. Siinä ehkä tällaisten kirjojen välittömin anti.

Leena Kortelainen ei etsi syyllisiä, vaan kysyessään apua hän huutaa jumalalleen: ”Näytä minulle miten voisin rakastaa vastarakkautta vaatimatta.” Hän näkee, että sekä jättäjä että jätetty tarvitsevat ymmärtämystä: ”Me olemme molemmat / opetelleet / rehellistä tunteenilmaisua // Mutta toistemme tunteita / emme kestä // Kummallakin on kyllin kestämistä / omissaan.” Niin me hierymme Kortelaisen käsissä toisiamme vasten ja tulehdumme läheisen kosketuksesta. Mutta ei syyllistäen – kuten perinteisesti on tämän tyyppisessä kirjoittelussa tehty. Ja syyllinen on ollut mies ja syyttäjä nainen.

Nyt sitä ei tarvitse tehdä naisten, vaan sen tekee Jussi Kokkonen, tämä Platonin luo-

lasta karannut monialaurheilija ja golf-friikki, joka on soikaistunut siitä, että on tullut isäksi. Ennen hän veti perässään mailabagia ja löi pientä palloa. Nyt hän työntää lastenvaunuja ja lyö pienellä lapsella muita miehiä. Molemmissa paistaa kilpailullisuus, josta hän on muka pääsemässä eroon päinvastoin kuin muut länsimaaiset miehet. Kilpailuareenat – ja oletetut katsojat ja mahdolliset käsien taputtajat – vain ovat vaihtuneet.

Silti hän on itse paras itsensä selkään taputtaja lapsen synnyttämänä uutena miehenä, joka onkin äiti: ”Olen siirtynyt lähemmäksi äitien maailmaa ja siellä vallitsevaa ajattelutapaa. Olen oppinut ymmärtämään, että nainen – ja minä myös, äitiyden myötä – ajattelee tästä maailmasta eri tavoin kuin mies. On todellakin kyse kahden eri maailman olemassaolosta. On naisten maailma. On miesten maailma.”

Miksi tämä häviämistä aina naurettavuuteen asti vihaava mies sitten luo kaksi vihollisleiriä: toisaalla empaattiset altruistiset, turvalliset, uhrautuvat ja rakastavat naiset sekä hän ja toisaalla poissa olevat muut miehet. Suorituksistaan – golfin tasoitukset, jalkapallo-ura HJK:ssa Pasi Rautiaisen rinnalla, opinnot merkonomista maisteriksi jne. – hän kyllä jaksaa muistuttaa, mutta kasvu ja henkilökohtaiset tunnot ovat poissa. Paljastavimmillaankin ne ovat luokkaa ”rakkaus lapseen sai minut jäämään kotiin”.

Kulttuuriantropologiaa hän on lukenut filosofian ohella. Ilmeisesti opintosuorittanut, mutta ei oppinut; vastaavaa käsitteiden ja historiallisten havaintojen tarkoituksenmukais-

ta käyttöä en ole vakavasti otettavissa teoksissa vielä havainnut. Ehkä hän onkin yrittänyt parodiaa vähän samaan malliin

kuin vanhan vitsin uusisyydestä innostunut nuorukainen, joka kertoi sähkössä kaverilleen: ”Synnytys ohi. Stop. Poi-

ka ja minä voidaan hyvin. Stop. PS: Äitikin oli mukana. Stop.”

SEPPÖ HELMINEN

ALKOHOLITUTKIMUSSÄÄTIÖN APURAHAT 1996

Alkoholitutkimussäätiön hallitus päätti kokouksessaan 28.11.1996 vuoden 1996 apurahojen jaosta. Hakemuksia oli jätetty yhteensä 86 kappaletta, ja uusia apurahoja jaettiin 31. Lisäksi jatkettiin kymmenen tutkimussopimusprojektin rahoittamista aikaisempien päätösten mukaisesti. Apurahoja on kahdenlaisia: varsinaisia ja tutkimussopimusapurahoja.

Heikki Wariksen apurahan sai valtiot. lis. Leena Komujärvi.

VARSINAISET APURAHAT

Yhteiskunta- ja käyttäytymistieteellinen sekä humanistinen tutkimus:

Valtiot. lis. Jaana Jaatinen 17 684 mk: Tutkimus alkoholi-ongelmien sosiaaliterapeuttisesta hoidosta

Valtiot. lis. Saija Järvinen 55 000 mk: Sosiaalisten ongelmien kaksi maailmaa

Valtiot. lis. Leena Komujärvi 20 000 mk (Heikki Wariksen apuraha): Torsti, Teitsi, Jussi, Hassi, Makkonen ja mä. Viisi poikkeavaa elämäkertaa ja tutkijan omaelämäkerta

Fil. maist. Jyrki Korkki 48

000 mk: Salakuljetus, salakapakat ja juomatavat Karjalan kannaksen rajaseudulla 1880-luvulta vuoteen 1914

Vincent Kronenberger 57 000 mk: European community law and its consequences on the structure of alcohol monopolies

Fil. kand. Bodil Lindfors 42 400 mk: Kön, makt och alkohol i parförhållanden

Valtiot. maist. Ahti Nikkonen 52 000 mk: Ravintolamusiikon työ – ammatti vai elämäntapa?

Prof. Antti Penttilä ja fil. maist. Maria Portman 16 650 mk: Vertailuaineiston haastattelututkimus alkoholin suurkulutuksesta ja rattijuoppojen hoitotoimenpiteistä

Valtiot. toht. Teemu Rantanen 20 000 mk: Nuorten huumeiden käyttö lehdissä. Todellisuuden kuvausta ja huumeongelman konstruointia?

Opiskelija Annukka Ruuhela 36 000 mk: Alkoholi ja sosiaalinen syrjäytyminen

Psykol. maist. Pekka Santtila 122 500 mk: Alkoholin käyttö, neuropsykologiset toimintahäiriöt ja väkivaltarikokset

Valtiot. maist. Tapani Sarvanti 48 000 mk: Huumeausai-

nepoliitikka ja oikeudenmukaisuus

Yhteiskuntat. maist. Seppo Soine 70 000 mk: Päihdetyöntekijät ja nuorten päihteiden käytön julkisuus

Dos. Seppo Toiviainen 12 000 mk: Juoppokulttuuri valintana ja pakkona

Valtiot. maist. Erkki Vasara ja fil. maist. Teijo Pyykkönen 95 374 mk: Urheilija – raitis ja reilu, ei horju ei heilu?

Luonnontieteellinen, lääketieteellinen ja klininen tutkimus:

Valtiot. lis. Timo Alanko 50 000 mk: Alkoholi ja sepevaltimotauti Suomessa 1950–94: aikasarjatutkimus

Lääket. ja kir. toht. Ilona Autti-Rämö 45 000 mk: Sikiöaikaisen alkoholitistuksen vaikutukset lapsen myöhemmän kehitykseen

Lääket. kand. Kimmo Huh-ta, lääket. lis. Johanna Liinamaa ja apul.prof. Markku Savolainen 110 000 mk: Alkoholin fosfolipidijohdannaisien vaikutus ateroskleroosin syntyyn

Fil. kand. (väit.) Henry Hägerstrand 14 500 mk: Förorsakar etanol en plötslig omfördelning av fosfolipider mellan

cellmembranens yttre och inre monolager?

Prof. Pekka Karhunen ja työryhmä 50 000 mk: Alkoholisairauksien kehittymiseen vaikuttavat geneettiset ja yksilökohtaiset tekijät

Prof. Esa Korpi ja fil. kand. Sanna Soini 132 648 mk: Aivojen välittäjäinereseptorit alkoholijuomisen säätelyssä

Fil. maist. Riikka Mäkelä 35 000 mk: Pikkuaivojen GABA_A-reseptori: alayksikkörakenne ja lääkeaineherkkyys

Prof. Pertti Panula, fil. toht. Krister Eriksson, fil. maist. Kaj Karlstedt, fil. maist. Minnamaija Lintunen ja fil. maist. Tina Sallmén 92 000 mk: Aivojen histamiini ja alkoholikäytättyminen

Lääket. lis. Päivi Riihioja, lääket. lis. Jyrki Rintala, opiskelija Jarno Riikonen, opiskelija Olli Kajander, lääket. toht. Pia Jaatinen ja prof. Antti Hervonen 156 000 mk: Alkoholien ja vanhenemisen aiheuttamat muutokset hermossa ja verenkiertoelimistössä – lääkehoidon mahdollisuudet?

Prof. Mikko Salaspuro 300 000 mk: Suolistobakteerien tuottama asetaldehydi – uusi mekanismi alkoholien aiheuttamien oireiden ja vaurioiden synnyssä.

Laudaturtyöt:

Psykol. maist. Anu Aromäki 5 000 mk: Trait hostility, cortisol and testosterone in violent

and nonviolent men during temporary alcohol abstinence

Valtiot. maist. Kai Saukkonen 5 000 mk: Aloitetaan alusta? Selviytymisstrategiat osana alkoholismien itseään vahvistavaa prosessia.

TUTKIMUSSOPIMUKSET

Aikaisempiin päätöksiin perustuvat jatkorahoitukset:

Prof. Liisa Ahtee, proviisori Aapo Honkanen, opiskelija Janne Mikkola ja proviisori Petteri Piepponen: Geneettisesti alkoholipreferenssin suhteen poikkeavien AA- ja ANA-rottakantojen aivojen dopamiinergiset mekanismit: alkoholin, kokaiinin ja morfiinin vaikutus

Yhteiskuntat. kand. Jukka Heinonen: Päihdepalveluiden määrän ja rakenteiden vaihtelut kunnissa

Valtiot. lis. Saija Järvinen: Sosiaalisten ongelmien kaksi kuvaa

Psykol. toht. Iiro Jääskeläinen: Alkoholi, tarkkaavaisuus ja akuutit haitat aivojen tapahtumasidonnaisten jännitevas- teiden valossa

Terveydenhuollon kand. Tarja Kallio: Potilaiden alkoholien käytön pystyvyysodotusten yhteys sairaalahoitajakson jälkeiseen selviytymiseen

Dosentti Timo Kortteinen: Alcohol in the modernizing Islamic Malaysia

Valtiot. maist. Pia Mäkelä: Alkoholinkulutukseen liittyvä kuolleisuus ja sen väestöryhmittäiset erot Suomessa 1987–1993

Dosentti Onni Niemelä: Alkoholien suurkulutuksen aiheuttamat proteiini-modifikaatiot

Valtiot. kand. Jukka Törrönen: Alkoholipolitiikka joukkotiedotuksessa ja vastaanotossa

Lääket. lis. Helena Vormaa: Bentsodiatsepiinivieroitustutkimus.

Uudet rahoituspäätökset:

Valtiot. lis. Ilkka Arminen ja hum. kand. Mia Halonen 316 886 mk: AA-perustainen alkoholiterapia; tutkimus terapeutyöntekijöiden ja potilaiden vuoroai- kutuksesta

Yhteiskuntat. lis. Jorma Niemelä 200 996 mk: Päihdeistä toipuminen uskonnollisen itse- suhteen muutoksen kautta ja kristilliset kuntoutumisyhteisöt tapahtuman viritäjänä

Dos. Matti Peltonen, valtiot. maist. Hanna Kuusi, valtiot. yo. Riitta Matilainen, valtiot. yo. Mari Soikkeli ja valtiot. yo. Erik Tarnaala 116 916 mk: Valvonnasta hallintaan. Suomalaisen yhteiskunnan hallintalogiikan murros (n. 1940-luvun puolivälistä 1960-luvun loppuun)

Yhteiskuntat. lis. Jouni Turunen 121 496 mk: Päihdekuntoutus vapausra- ngauksen osana.